

הלכות פסח

מבוסס על קצוש"ע

1. כל חודש ניסן אין אומרים תחנון, ולא צדוק הדין, ואין אומרים צדקתך בשבת במנחה.
2. השבת לפני פסח הוא שבת הגדול. למנחה, נוהגים שאין אומרים ברכי נפשי, אלא עבדים היינו וכו', לפי שבשבת הגדול היתה התחלת הגאולה והנסים.
3. המצות שהם לצאת בהן ידי חובת אכילת מצה בשני לילות הראשונים, נקראות מצות מצוה. וצריכים לעשותם לשם מצוה על ידי ישראל גדול בן דעת, שהוא בן שלש עשרה שנה ויום אחד, ואשה בת שתים עשרה שנה ויום אחד. ובכל העשיות יאמר העושה, לשם מצת מצוה, אפלו בשאיבת המים.
4. בלילה שלפני ערב פסח בודקים את החמץ. וחיבים לבדוק מיד בתחלת הלילה. ואסור להתחיל לאכל או לעשות שום מלאכה חצי שעה קדם הלילה.
5. אין בודקים אלא בנר של שעוה יחידי, ולא קלוע משום דהוי פאבוקה.
6. בודק כל החדרים שיש לחוש שמא הכניסו בהם חמץ, אפלו המרתפים והעליות והחניויות ובית העצים. כל שיש לחוש שמא הכניסו שם חמץ, צריכים לבדוק. וכן צריכים לבדוק כל הכלים שמחזיקים בהם חמץ. וקדם הבדיקה יכבדו היטב כל המקומות וינקו אותם מכל חמץ, למען יהא נקל לו אחר כך לבדוקם.
7. צריכים לבדוק בכל המקומות בחורין ובסדקין, כל מה שאפשר. וגם הכיסים שבבגדים שלו ושל תינוקות, שלפעמים נוהגים בהן חמץ, צריכים בדיקה. וינערו היטב בשעת הבעור.

הלכות פסח

8. החדרים שמוכרים לאינו יהודי עם החמץ, כיון שאין מוכרים עד למחר, אם כן חל עליו בליקה חיוב בדיקה וחיוב לבדקם.

9. קדם שמתחיל לבדק, יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על בעור חמץ. ואף על פי שעתה עדין אינו מבצעו, מכל מקום מברך על בעור, לפי שמיד לאחר הבדיקה יבטל את החמץ שאינו ידוע לו, והוא הבעור לחמץ שאינו ידוע לו. ולא יפסיק בין הברכה לתחלת הבדיקה. וטוב שלא יפסיק עד גמר כל הבדיקה, אלא במה שהוא מענין הבדיקה. ויכול לבדוק כמה בתים בברכה אחת.

10. יש נוהגים שקדם הבדיקה מניחים פתיתי לחם במקומות שימצאם הבודק, כי חוששים אולי לא ימצא כלום ותהא ברכה לבטלה. ומי שאינו בודק כראוי, אלא שהוא מקבץ אלו הפתיתים, לא קיים מצות בדיקה, וברך ברכה לבטלה.

11. החמץ שהוא משיר לאכילה או למכירה, יניח קדם הבדיקה במקום המשמר היטב. וכן החמץ שהוא מוצא בבדיקתו, וצריך לשרפו למחר, יניח במקום משמר ומקשר, שלא יאבד ממנו, ויניחנו במקום שיראהו למחר ולא ישכח לשרפו.

12. אחר הבדיקה מיד יבטלנו, ועקר הבטול הוא בלב, שיגמר בלבו שכל חמץ שברשותו הרי הוא כאלו אינו, ואינו חשוב כלום, והרי הוא כמו עפר, וכדבר שאין בו צורך כלל. ומי שאינו יודע פרושו, יאמר בלשון שהוא מבין. כל חמירא וחמיצא דאכא ברשותי, דלא חמתה ודלא בערתה ודלא ידענא לה, לבטל ולהוי הפקר כעפרא דארעא. כל שאור וכל חמץ שברשותי שלא ראיתיו, ושלא בערתיו, יהא בטל והפקר וחשוב כעפר האדמה.

הלכות פסח

All chametz or leaven that is in my possession, which I have not seen, have not removed and do not know about, should be annulled and become ownerless, like the dust of the earth.

13. אף על פי שבטל את החמץ בלילה לאחר הבדיקה, מכל מקום גם ביום לאחר ששרף

אותו יחזור ויבטלנו, ויכלול כל החמץ, ואפלו חמץ ידוע.

כל חמירא וחמיעא דאכא ברשותי, דחזתיה ודלא חזתיה, דחמתיה ודלא חמתיה, דבערתיה ודלא בערתיה, לבטל ולהוי הפקר כעפרא דארעא.

כל שאור וכל חמץ שברשותי, שראיתיו ושלא ראיתיו, שהפרתיו ושלא הפרתיו,

שבפרתיו ושלא בערתיו, יהא בטל והפקר וחשוב כעפר האדמה.

All chametz or leaven that is in my possession, whether I have recognized it or not, whether I have seen it or not, whether I have removed it or not, should be annulled and become ownerless, like the dust of the earth.

14. היוצא לדרך, קדם לכתו ימנה שליח שיבדק ויבטל חמצו, ויאמר לו בפרוש, שהוא

ממנה אותו לשליח על הבדיקה וגם על הבטול. והשליח יאמר בבטול, : חמצו של פלוני

וכו'. ומכל מקום גם הוא באשר הוא שם, בערב פסח בפקר יבטל חמצו שברשותו.

15. חדר שצריך בדיקת חמץ, ורוצה לעשותו אוצר, פרוש שרוצה לאצור בתוכו פרות

או עצים או שאר דברים, שמחמת זה לא יוכל לבדקו, כשיגיע ליל ארבעה עשר – אם

עושה את האוצר על דעת שלא לפנותו עד לאחר הפסח, אזי יש חלוק:

א. אם הוא קדם שלשים יום שלפני הפסח, אינו צריך לבדקו (אלא שאם יש שם חמץ

ידוע, יבערנו תחלה) ויועיל לו הבטול, שיבטל כל חמץ בזמנו.

ב. אם הוא תוך שלשים יום שלפני הפסח, חל עליו חיוב בדיקה, (כיון ששואלים

ודורשים בהלכות פסח קדם לפסח שלשים יום) וצריך לבדקו.

16. אבל אם עושה את האוצר על דעת לפנותו בתוך ימי פסח, צריך לבדוק תחלה את

החמץ שם בלילה, כמו שבדקים את החמץ ליל ארבעה עשר. ואפלו יש עוד זמן רב עד

הלכות פסח

הפסח. ואם לא בִּדְקוּ קֹדֶם שֶׁעָשָׂאוּ אוֹצֵר, צָרִיךְ לִפְנוֹתוֹ עֵתָה וּלְבַדֵּקוֹ, וְאִם עַל פִּי שֵׁשׁ טַרַח רַב וְחֶסְרוֹן כֵּיס.

17. מִצָּא חֲמִץ בְּבֵיתוֹ בְּחַל הַמוֹעֵד יוֹצִיאוֹ וַיִּשְׂרָפְנוּ. וְאִם יֵשׁ בוֹ כְּזֵית, יִבְרַךְ מִתְחִלָּה עַל בַּעוֹר חֲמִץ. אֲבָל עַל פְּחוֹת מְכֻזֵּית לֹא יִבְרַךְ. וְאִם מִצָּאוּ בְיוֹם טוֹב אוֹ בַשַּׁבָּת חֵל הַמוֹעֵד, וְכֵן בַּשַּׁבָּת שֶׁחָל בְּעֶרְב פֶּסַח שְׂאֵסוֹר לְטַלְטְלוֹ מִשּׁוּם מְקַצָּה, יִכְפֹּה עָלָיו כְּלִי עַד מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב אוֹ מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְאִזּוֹ יִשְׂרָפְנוּ. וְאִם מִצָּאוּ בַיָּמִים הָאֲחֵרוֹנִים, שְׂאֵז בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב כְּבָר עֵבֵר הַפֶּסַח, אֵינוֹ מְבָרָךְ עָלָיו, אֲלֵא שׁוֹרְפוֹ בְּלֹא בְרָכָה, אֲפִלּוֹ יֵשׁ בוֹ כְּזֵית.

18. כָּל דְּבַר שֵׁשׁ בוֹ תַעֲרֹבֶת חֲמִץ, וְאֲפִלּוֹ אֵין בוֹ חֲמִץ בְּעֵינַי, רַק הִטְעַם מִחֲמִץ, כְּגוֹן שֶׁהִסִּירוּ אֶת הַחֲמִץ, מִכָּל מְקוֹם אֲסוּר לְהִשְׁהוֹתוֹ בַּפֶּסַח. אֲבָל דְּבַר שֶׁלֹּא הָיָה בוֹ חֲמִץ כָּלֵל, אֲלֵא שְׁנַתְּבִשֵׁל בְּכִלֵי חֲמִץ, אֲפִלּוֹ הָיָה הַכִּלִּי בֶן יוֹמוֹ, אוֹ שְׁנִכְבַּשׁ בְּכִלֵי חֲמִץ, מִתֵּר לְהִשְׁהוֹתוֹ בַּפֶּסַח. וְדוֹקָא שְׁנַתְּבִשֵׁל אוֹ נִכְבַּשׁ קֹדֶם הַפֶּסַח, אֲבָל אִם נִתְּבִשֵׁל אוֹ נִכְבַּשׁ בַּפֶּסַח בְּכִלֵי חֲמִץ, חֵיבִים לְבַעֲרוֹ.

19. חֲמִץ שֶׁנִּפְסְלָה מֵאֲכִילַת הַכֶּלֶב קֹדֶם הַפֶּסַח מִתֵּר בַּפֶּסַח בְּהִנָּאָה וּבִשְׁהִיָּה .

20. חֲמִץ שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל בְּהִנָּאָה בַּפֶּסַח.

21. כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵינוֹ מְכֻשָּׁרִין לַפֶּסַח, צָרִיךְ לְשַׁפְּשֵׁפֵן הֵיטֵב בְּעֶרְב פֶּסַח קֹדֶם שֶׁעָה שְׁשִׁית וּלְהַדִּיחֵם בְּעֵנִין שֶׁלֹּא יֵהָא חֲמִץ נֶכֶר , וַיִּצְנִיעֵם בְּמְקוֹם צְנוּעַ שֶׁאֵינוֹ רִגִּיל לְיִלְךָ לְשֵׁם בַּפֶּסַח. וְטוֹב לְסַגֵּרם בְּחֶדֶר מִיָּחָד וּלְהַצְנִיעַ אֶת הַמִּפְתָּח עַד לְאַחַר הַפֶּסַח.

הלכות פסח

דיני ערב פסח

22. אין אומרים מזמור לתודה ולא למנצה.

23. מתר לאכול חמץ רק עד שליש היום, (והיום נחשב מן עלת השחר עד צאת הכוכבים). ובהנאה מתר עוד שעה אחת. ומתר למכרו או לאינו יהודי, אבל אחר כך אסור גם בהנאה. וצריך לשרוף את החמץ ולבטלו כל זמן שהוא מתר בהנאה.

24. מחצות היום ואילך אסור בעשיית מלאכה. ואינו מתר לעשות, רק מה שמותר לעשות בחל המועד. ועל ידי אינו יהודי נוהגים להתיר. ויש מקומות שנוהגים לאסור כל היום במלאכה.

25. להסתפר וכן לקצץ הצפרנים, צריכים קדם חצות. ואם שכח, יכול לקצץ צפרניו גם לאחר חצות. אבל להסתפר אסור, כי אם על ידי אינו יהודי.

26. בערב פסח אסור לאכול מצה כל היום כדי שיאכל בלילה מצה לתאבון. ואפלו הקטנים והקטנות, כל שמבינים ענין יציאת מצרים, אסור לתת להם מצה. (ובשעת הדיקק מתירים להם מצה עשירה). אבל תבשילים שעושים ממצות טחונות, מתר כל אדם לאכול עד תחלת שעה עשירית, דהינו עד הרביעית האחרונה של היום. ומשם ואילך אסור לאכול, כי אם לעת הצורך מעט פרות או בשר ודגים. ויזהר שלא ימלא כרסו כדי שיאכל בלילה מצה לתאבון.

27. הפכורים בין בכור לאב בין בכור לאם, מתענים בערב פסח, אפלו חל בערב שבת. וכל זמן שהבכור קטן, האב מתענה תחתיו.

הלכות פסח

28. בכור המתענה, אוֹמֵר בַּתְּפִלַּת הַמִּנְחָה, עֲנֵנוּ, וְאִם הֵם כִּמְהָ בְכוֹרִים וּמִתְפַּלְלִים בְּצַבּוֹר, לֹא יֵרֵד בְּכוֹר לְפָנֵי הַתְּבָה, כִּי אֵין לֵאמֹר עֲנֵנוּ בַחֲזֵרַת הַתְּפִלָּה בְּקוֹל, כִּיִּן שֶׁהוּא חֹדֵשׁ נִסָּן.

דיני מכירת חמץ

29. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיָּה לוֹ חֶמֶץ שְׁלוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ בַּפֶּסַח, עוֹבֵר בְּכָל רִגַע וְרִגַע עַל בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא. וְהַחֶמֶץ אֲסוּר בְּהִנָּאָה לְעוֹלָם, וְאֶפְלוּ בְטָלוּ קִדְּם פֶּסַח. וְלִכֵּן מִי שֵׁישׁ לוֹ הַרְבֵּה חֶמֶץ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבַעֲרוֹ מִן הָעוֹלָם, צָרִיךְ לְמַכְרוֹ לְאִינוֹ יְהוּדֵי קִדְּם הַפֶּסַח בְּשַׁעֲה שֶׁהוּא עֹדִין מִתֵּר בְּהִנָּאָה. וְלֹא יִהְיֶה עֲנִין מְכִירַת חֶמֶץ אֶצֶל הָאָדָם כְּמוֹ מִצּוֹת אֲנָשִׁים מִלְּמַדָּה, אֶלָּא צָרִיךְ שֶׁיִּגְמֹר בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא מוֹכֵרוֹ בְּאִמַּת לְהֵאִינוֹ יְהוּדֵי מְכִירָה גְמוּרָה וְחִלוּטָה. וְלֵאחֵר הַפֶּסַח יִבְקֹשׁ מֵאֵת הָאִינוֹ יְהוּדֵי שֵׁישְׁלָם לוֹ אֶת הַחֹב. וְכֹאֲשֶׁר יִשְׁיִבְהוּ שֶׁאֵין לוֹ כֶּסֶף, יִבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּחְזוֹר וְיִמְכּוֹר לוֹ אֶת הַחֶמֶץ (עִם הַחֲדָר) בְּעַד כֶּף וְכָף. וְיִהְיֶה הַדְּבָר כְּדֶרֶךְ הַסּוֹחֲרִים מִמֶּשׁ.

30. חֶמֶץ שֶׁהוּא בְּתוֹךְ כָּלִי הַצָּרִיךְ טְבִילָה, לֹא יִמְכְּרוּ עִם הַכָּלִי, כִּי לֵאחֵר הַפֶּסַח כְּשֶׁיִּחְזוֹר וְיִקְנֶהוּ מִן הָאִינוֹ יְהוּדֵי יִצְטָרֵךְ טְבִילָה מִחֲדָשׁ.

31. הַחֶמֶץ שֶׁהוּא מוֹכֵר לְאִינוֹ יְהוּדֵי, צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאִם הָאִינוֹ יְהוּדֵי לֹקַח אֶת הַחֶמֶץ לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, מֵה טוֹב. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר שֶׁיִּקְחֶהוּ לְבֵיתוֹ, צָרִיךְ לְהַשְׁכִּיר לוֹ אֶת הַחֲדָר שֶׁהַחֶמֶץ מְנַח בּוֹ. וְיִהְיֶה הַכָּל כְּתוֹב בְּשֵׁטֶר, וְגַם יִמְסוֹר לוֹ אֶת הַמִּפְתָּח מִן הַחֲדָר. וְאִם הַקּוֹנֵה רוֹצֵה לְהַפְקִיד אֶצֶל הַיִּשְׂרָאֵל אֶת הַמִּפְתָּח, רְשָׁאֵי.

32. אִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַשְׁכִּיר לוֹ כָּל הַחֲדָר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָרִיךְ גַּם כֵּן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, יַעֲשֶׂה מְחֻצָּה לְפָנֵי הַחֶמֶץ, וְיִשְׁכִּיר לוֹ אֶת הַמְּקוֹם שֶׁעַד הַמְּחֻצָּה, וְיִכְתֹּב כֵּן בְּתוֹךְ הַשֵּׁטֶר.

הלכות פסח

33. יכתב בתוך השטר שיש להקונה דריסת הרגל ללכת כרצונו אל המקום שהחמץ מנח בו.

34. אם הבית הוא אצל הישראל רק בשכירות מישראל אחר, אזי אינו יכול להשכירו לאינו יהודי לבית דירה בלי רשות המשכיר, לכן יתנה בפרוש עם האינו יהודי שאינו משכירו לו לדור בו, רק להחזיק בו פליו. ומכל מקום אם המשכיר בעיר, יקח ממנו רשות להשכירו, וכן מי שנוסע לדרך קדם פסח, ואשתו תמכר את החמץ, יתן לה רשות בפרוש שתשכיר את החדר.

35. מי שיש לו חמץ במקום אחר או בדרך בעגלות או בספינה, יכול למכרו גם כן אגב קרקע שבמקומו.

36. אסור לעשות תנאי עם האינו יהודי, שלאחר הפסח מחיב האינו יהודי למכרו לו, או שהישראל מחיב לחזור ולקנותו ממנו. אבל יכול להבטיחו, שיחזור לקנותו ממנו ושייתן לו רוח.

37. צריכים לזהר שלא להנות לאחר הפסח מחמצו של ישראל שהוא חשוד שלא מכרו כדת.

דיני הכשיר כלים

38. כלל גדול נאמר לענין הכשיר כלים, והוא, כבולעו כף פולטו. זאת אומרת בדרך שנכנס דבר האסור לתוך דופני הכלי, היא הדרך שצריכים להוציא את האיסור כדי להכשירו. לדוגמא:

א. אם השתמשו בסיר על האש לצלות בו דבר חמץ, צריכים להכשיר את הכלי על ידי

הלכות פסח

מגע ישיר עם האש. הכשר בדרך זה נקרא ליבון.

לפיכך, כלים ששתמשים בהם על ידי האור בלי מים, צריכים לבון. ולכן האגנות והמחבות שאופין בהן חמץ, צריכים לבון. והלבון צריך להיות לכתחלה לבון חזק, עד שיהיו ניצוצות נתזים ממנו.

ב. אם השתמשו בסיר לבשל בו דבר חמץ במים רותחים, אפשר להכשירו עם מגע במים רותחים. הכשר בדרך זה נקרא הגעלה.

39. כל כלי חרס שנשתמש בו חמץ, אי אפשר להכשירו כלל, כי אי אפשר להוציא איסור מדופני כלי חרס.

40. כלי עץ וכלי מתכות וכלי אבן וכלי עצם אפשר להכשירם על ידי הגעלה. אך אם הוא דבר שמתקלקל ברותחים, כגון כלים המדבקים בדבק, ואפלו אם רק הידית מדבקת באיזה דבק, לא יועיל לו הגעלה, משום שחוששים אולי לא יגעילו יפה.

41. כל כלי שאי אפשר לנקותו היטב, אי אפשר להכשירו על ידי הגעלה. לפיכך קודם שמגעיל את הכלי, צריך לנקותו היטב מן החלודה וכדומה, שיהא נקי לגמרי. אבל אין להקפיד על מראות כתמים. ואם יש גומות בכלי, צריך לנקרם היטב. ואם הוא כלי מתכת, ישם על הגמות גחלים ללבן שם, ואחר כך יגעילו. ואם אי אפשר לנקות היטב הגמות והסדקים, וגם אי אפשר ללבן שם, אין לו תקנה. ולכן בסכינים עם קתות, צריכים לדקדק היטב אם מועילה להן הגעלה. ומצוה מן המבחר, למי שאפשר לו, שיקנה לו סכינים חדשים לפסח.

42. ידות הכלים צריכות גם כן הכשר. ומכל מקום אם אין היד נכנסת לתוך היורה, יכול להכשיר את היד בשפיכת רותחים עליה.

הלכות פסח

43. המגעיל צריך לזהר שלא יהיה שם חציצה. הלכך אם מגעיל על ידי צבת, שמחזיק בה את הכלי, צריך לרפות את הכלי ולחזור ולתפסו. שאם לא כן, הרי באו מימי ההגעלה במקום הצבת. וטוב יותר לשים את הכלי ברשת או בתוף סל. ולא יניח כלים הרבה בפעם אחת לתוף הכלי שהוא מגעיל בו, כדי שלא יגעו זה בזה, שאם כן, במקום נגיעתן אינן נגעלים.

44. אין להגעיל אלא כלי שאינו כן יומו, זאת אומרת שכבר עבר מעת לעת משעה שבשלו בו חמץ. וכך היורה שמגעילים בה לא תהא בת-יומה. וישגיח שפכל פעם שהוא נותן את הכלי לתוף היורה, יעלו המים רתיחות. ואם צריך להגעיל את היורה, אזי כשהמים מעלים רתיחות, תהיה היורה מלאה, ויזרוק בה אבנים מלבנות, כדי שישטפו המים הרותחים על שפתה. ואין להגעיל [בערב פסח] רק עד חצות היום.

45. נוהגים שאחר ההגעלה שוטפים את הכלים במים קרים.

46. התבות שמצניעים בהם מאכלים כל השנה, ולפעמים נשפך שם מרק מן הקדרות, צריכים הכשר קל, דהינו שמעריץ עליהן רותחים. ודוקא מתוף הכלי שהרתיחו בו את המים. ולא יזרוק את המים, אלא ישפכם עליהן בקלוח.

47. שולחן או משטח שקים חשש אולי שם עליו סיר חם, נוהגים להכשיר אותם דרך ליבון קל, שמלבן אבנים, ומניחים אותם על השלחן, ושופכין עליהם רותחים, ומוליכים את האבנים ממקום למקום, באפן שיהיו מים רותחים על פני כלו. וצריכים לשפשפן מקדם, ואחר מעת-לעת יכשירום. ומכל מקום יש נוהגים שלא להשתמש גם אחר ההכשר בשלחנות ובתבות, אלא בפריסת מפה או דבר אחר.

הלכות פסח

קצת דינים מלוקטים לפסח

48. לפי מנהג האשכנזים כל מיני קטניות, אסורים.

49. כל פרות יבשים אסורים, אלא אם כן נודע שנתיבשו בהכשר בתנור שהכשר לשם פסח.

50. בשעת הדחק, כגון לצורך חולה או זקן, מתרים לאפות מצות עם מי ביצים או שאר מי פרות, כגון חלב או יין וכדומה, והיא נקראת מצה עשירה, ובלבד שיזהרו שלא יתערב בהם אפלו מעט מים. אבל בשני הלילות הראשונים צריכים לאכול מצה ממש, ואין יוצאים במצה עשירה.

51. אם נמצאה איזו תערובת חמץ בערב פסח, עד הלילה, הרי הוא כמו שאר אסורים שבטלים בששים. ולכן אם נמצא גרעין בעוף ובתבשיל, זורקו והשארו מתר לאכול אפלו בפסח. אבל בתוך הפסח חמץ אוסר אפלו במשהו גם בהנאה.

52. בערב פסח, משעה שהחמץ נאסר בהנאה, וכן בכל ימי הפסח, אסור להנות אפלו מחמצו של אינו יהודי. ולכן אסור לישראל להוליך או לשמור חמצו של אינו יהודי. ומכל שכן שאסור לקנות חמץ בשביל אינו יהודי, ואפלו במעותיו של אינו יהודי.

53. לשתות חלב מכהמת אינו יהודי האוכלת חמץ בפסח, יש אוסרים ויש מתירים. ושומר נפשו, יחמיר. ובגלל חשש זה יש שקונים כל מוצרי החלב לפני פסח.

הלכות פסח

דיני הכנת הסדר

54. יהדר אחר יין יפה למצות ארבעה כוסות. ואם יש בנמצא יין אדם יפה כמו הלבן, וגם הוא כשר כמו הלבן, מצוה בו יותר מבלבן, שנאמר, אל תרא יין כי יתאדם, משמע שחשיבותו של יין הוא כשהוא אדם. ועוד, לפי שיש בו זכר לדם, שהיה פרעה שוחט ילדי בני ישראל.

55. הכוסות יהיו שלמים בלי שום פגימה, ומודחים יפה, ויחזיקו לכל הפחות רביעית.

56. לצורך מרור, נוהגים לקח תמכא (חריין – Horseradish), אבל יותר טוב לקחת חזרת שהיא חסה (Romaine Lettuce) שנוח לאכלה, ונקראת מרור, לפי שכששוהה בקרקע, נעשה הקלח מר. כל המינים שיוצאים בהם מצטרפים זה עם זה לכזית. ויוצאים בין בעלים בין בקלחים. העלים אין יוצאים בהם אלא אם כן הם לחים, אבל הקלחים יוצאים בהן בין הם לחים בין יבשים, אך לא במבשלים או כבושים.

57. החרסת צריך שתהיה עבה זכר לטיט. ובשעה שהוא צריך לטבל את המרור, ישפף לתוכה יין או חמץ, שתהיה רכה, זכר לדם, וגם שתהא ראויה לטבל בה. יש לעשות את החרסת מפרות שנמשלה בהם כנסת ישראל, כגון תאנים, שנאמר, התאנה חנטה פגיה. ואגוזים, שנאמר, אל-גנת אגוז. ותמרים, שנאמר, אעלה בתמר. ורמונים, שנאמר, כפלה הרמון. ותפוחים, זכר למה שכתוב, תחת התפוח עוררתיד, שהיו הנשים יולדות שם בניהן בלא עצב. ושקדים על שם ששקד הקדוש ברוך הוא על הקץ לעשות. וצריך לתן בתוכה תבלין הדומים לתבן, כגון קנמון וזנגביל, שאינן נדוכים הדק היטב. ויש בהן חוטים כמו תבן, זכר לתבן שהיו מגבלים בתוך הטיט.

58. בשבת, לא ישפוך את היין או החמץ לתוך החרסת, כי צריך לעשות בשנוי, ויתן את החרסת לתוך היין והחמץ. ואת מי המלח (אפלו כשלא חל יום טוב בשבת) יעשה מערב

הלכות פסח

יום טוב ואם עושהו ביום טוב צריך לעשותו בשנוי, שיתן תחלה את המים ואחר כך המלח.

59. משחרב בית המקדש, תקנו חכמים שיהיו על השלחן בשעת אמירת ההגדה שני מיני תבשילים, אחד זכר לקרבן פסח ואחד זכר לקרבן חגיגה, שהיו מקריבים בזמן שבית המקדש היה קיים. ונהגו שאחד מן התבשילים יהיה בשר, ויהיה מפרק הנקרא זרוע, לזכר שגאלם הקדוש ברוך הוא בזרוע נטויה, ויהיה נצלה על הגחלים, זכר לפסח שהיה צלי אש. והשני יהיה ביצה, משום שביצה בלשון ארמי ביעה, כלומר, דבעי רחמנא למפרק יתנא בדרעא מרוממא, (שרצה ה' לפדות אותנו בזרוע נטויה). ועושים הביצה, בין צלויה בין מבשלת. וצריך לצלתם ולבשלים מערב יום טוב בעוד יום. ואם שכח או שהיה שבת, יצלה ויבשל אותם בלילה, אבל צריך לאכלם ביום טוב ראשון. וכן בליל שני, יצלים ויבשלים ויאכלם ביום טוב שני, כי אין מבשלים מיום טוב לחברו, ולא מיום טוב לחל. ולפי שאין אוכלים בשר צלי בשני לילות אלו, על בן צריך לאכול את הזרוע דוקא ביום. ואף כשצולים אותן בערב יום טוב אין לזרקן אחר כך, אלא יתנם ביום טוב שני תוך המאכל שמבשלים ויאכלם.

60. יכין מושבו מבעוד יום במצעות נאים כפי יכלתו, ובאפן שיוכל להטות ולהסב בשמאלו. ואפלו הוא אטר, יסב בשמאל של כל אדם. גם את הקערה יכין מבעוד יום, כדי שמיד בבואו מבית הכנסת יוכל לעשות את הסדר בלי עכוב.

61. אף על פי שבכל השנה טוב למעט בכלים נאים זכר לחרבן, מכל מקום בליל פסח טוב להרבות בכלים נאים כפי כחו. ואפלו הכלים שאינן צריכים לסעדה, יסדרם יפה על השלחן לנוי, זכר לחרות.

הלכות פסח

62. יש שנוהגים ללבוש את הקיטל (חלוק לבן) ויכינו גם כן מבעוד יום. ומי שהוא אבל, רחמנא לצלן, אינו לובשו. אבל בהסבה, חיב. והלל, אומר, כי ההלל הוא חיוב.

63. בן אצל אביו חיב בהסבה. אבל תלמיד אצל רבו אינו צריך.

דיני הסדר

64. אף על פי שבכל שבת יום טוב יכולים לקדש ולאכל מבעוד יום להוסיף מחל על הקדש, בפסח אינו כן, לפי שמצות אכילת מצה היא דוקא בלילה, כמו קרבן פסח, שכתוב בו ואכלו את הבשר בלילה הזה. וכן מצות ארבע כוסות היא דוקא בלילה. וכיון שגם הכוס של קדוש הוא אחד מארבעת הכוסות, לכן אין מקדשים עד שהוא ודאי לילה.

65. ומצוה לחלק לתינוקות שקדים ואגוזים וכדומה, כדי שיראו שנוי וישאלו, ועל ידי זה יתעוררו לשאול גם כן על מצה ומרור והסבה.

66. תינוק ותינוקת שהגיעו לחנוכה, שהם יודעים בקדשת יום טוב, ומבינים מה שמספרים מיציאת מצרים, נותנים להם גם כן כוס שישתו ממנו. נוהגים למזוג כוס וקוראים אותו כוס של אליהו הנביא.

67. קדש: משרתו או אחד מבני ביתו, ימזגו את הכוסות. וכן בכל פעם שמוזגים, ימזגו הם ולא הוא בעצמו, כדי להראות דרך חרות. ויזהיר לבני ביתו, שישתו מכל כוס לכל הפחות את הרב בפעם אחת, ומכוס רביעי ישתו רביעית בפעם אחת. ויכינו כלם למצות ארבע כוסות וספור יציאת מצרים ואכילת מצה ומרור, וגם הנשים חיבות במצות אלו, רק בהסבה אינן נוהגות. יעשה קדוש ככתוב בהגדה, וישתה בהסבת שמאל. וטוב אם אפשר לעשות כדעת הפוסקים לשתות כוס שלם בכל ארבעת הכוסות.

הלכות פסח

68. מי שאינו שותה יין כל השנה מפני שמזיק לו, אף על פי כן צריך לדחוק את עצמו לשתות ארבע כוסות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, על ר' יהודה ב"ר אילעי, שהיה שותה ארבע כוסות של פסח, והיה צריך לחגור צדעיו עד שבועות. ומכל מקום יכול למזגו במים, או לשתות מיץ ענבים.

69. ורחץ, כרפס: אחר כך ירחץ ידיו ולא יברך עליהן, ומנגבן. וחותר מן הכרפס לעצמו ולכל בני ביתו לכל אחד פחות מפזית, וטובלים במי מלח, ומברכים בורא פרי האדמה, ומכוונים לפטר בברכה זו גם את המרור, ואוכל גם כן בהסבת שמאל.

70. יחץ: אחר כך נוטל את המצה האמצעית וחולקה לשני חלקים, ומניח את החלק הגדול אצל מושבו לאפיקומן. ונוהגים לכרכו במפה, זכר למה שכתוב, משארותם צרת בשמלותם. ויש ששימים אותו כך על שכמם, זכר ליציאת מצרים. ולפי שהאפיקומן הוא במקום הפסח, לכן הוא חשוב ויהיה החלק הגדול. והחלק הקטן מחזירו לקערה למקומו, ומגלה קצת את המצות, ומגביה את הקערה, ואומרים, הא לחמא עניא די אכלו וכו', עד לשנה הבאה בני חורין. והאומרים כהא לחמא עניא לא יאמרו תבת די.

71. מגיד: אחר כך מוזגין כוס שני, והתינוק שואל מה נשתנה. ואם אין תינוק, ישאל בן אחר, או בתו, או חברו או אשתו, ואחר כך אומרים, עבדים היינו וכו'. והנכון לפרש לבני ביתו דברי ההגדה בלשון שמכינים. ואם גם בעצמו אינו מבין לשון הקדש, יאמר מתוך ההגדה, ולאחר כל חלק יאמר בלשון שהוא מבין. ומכל שכן המאמר רבן גמליאל היה אומר וכו', שצריכים להבין את הטעם של פסח מצה ומרור.

72. כשמגיע לזוהיא שעמדה וכו', יכסה את המצות, (שלא תראה הפת בשתו, שמניחים אותה, ונוטלים את הכוס), ונוטלים את הכוסות בידיהם ואומרים והיא שעמדה וכו' עד

הלכות פסח

מִיָּדָם, וְחֹזֵר וּמְגַלֶּה אֶת הַמְצוֹת. וְכִשְׁמַגִּיעַ לַמַּצָּה זֶה, נוֹטֵל אֶת הַמַּחְצִית הַמַּצָּה שֶׁבְקִעְרָה וּמְרָאָה לְבָנֵי בֵיתוֹ וְאוֹמֵר מַצָּה זֶה וְכוּ. ' וְכֵן בְּמְרוֹר זֶה, מְגַבִּיהַ אֶת הַמְרוֹר. אֲבָל כִּשְׁאוֹמֵר פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים וְכוּ' לֹא יִגְבִּיהַ אֶת הַזְרוּעַ שֶׁהוּא זָכָר לַפֶּסַח, שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִרְאָה כְּאֵלוֹ הַקֹּדֵישׁ לְכַד. וְכִשְׁמַגִּיעַ לַלְפִיכָד, מְכַסֶּה אֶת הַמְצוֹת, וְנוֹטֵל כָּל אֶחָד אֶת הַכּוֹס בְּיָדוֹ וּמְגַבִּיהוּ עַד שְׁחֹתֵם גְּאֵל יִשְׂרָאֵל, וּמְבָרְכִים עַל הַכּוֹס בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן, וְשׁוֹתִין בְּהִסְבַּת שְׂמַאל.

73. רחצה, מוציא, מצה: אחר כך רוחצים ידיהם ומברכים על נטילת ידים, ומברך המוציא על המצות. ולפי שביום טוב צריך לבצוע על שתי כפרות שלמות, ומצות אכילת מצה היא מן הפרוסה, לפי שהמצה נקראת לחם עני, ודרכו של עני בפרוסה, על כן בשעה שהוא מברך המוציא, אויז שתי המצות השלמות בידיו והפרוסה ביניהן, ומברך המוציא, ומניח את המצה התחתונה מידי, ואויז רק בעליונה וגם בפרוסה ומברך על אכילת מצה, ובצוע מן העליונה וגם מן הפרוסה מכל אחת כזית, וכן הוא נותן לכל אחד מבני ביתו ואוכל שניהם יחד בהסבה שמאלית. ואם קשה לו לאכלם בפעם אחת, אוכל תחלה את הכזית המוציא, ואחר כך הכזית מן הפרוסה, רק שלא ישקה ביניהם כלל, ויאכל שתייהן בהסבה.

74. ונוהגים במדינות אלו, שבליילי פסח אין טובלים את המצה במלח לא של המוציא ולא של מצה. וזהר לאכול השיעור הראוי של מצה, שהוא בערך חצי מצה יד, ושני שלישי מצה מכונה.

75. מרור: אחר כך נוטל כזית מרור, וכן הוא נותן לכל אחד מבני ביתו, וטובלו בחרסת ומנער את החרסת מעליו, שלא יתבטל המרור, ומברך על אכילת מרור, ואוכלו בלא הסבה. שיעור כזית מרור הוא בערך שלשה עלים גדולים.

הלכות פסח

76. כורך: אחר כך נוטל מן המצה התחתונה גם כן כזית, וגם כזית מרור, ונכוז לטבלו גם כן בחרסת ולנערו מעליו, ומניח את המרור תוך המצה ואומר, כן עשה ה'לל וכו', ואוכל בהסבה.

77. שלחן עורך: אחר כך אוכלים הסעודה. ויש לאכול כל הסעודה בהסבה. ונוהגים לאכל ביצים. והחכם עיניו בראשו, שלא למלאת כרסו, למען יוכל לאכול את האפיקומן כמצותו, ולא לאכילה גסה.

78. אין אוכלים בשר צלי בשתי הלילות, אפלו של עוף. ואפלו בשלוהו ואחר כך צלוהו בקדרה, אין אוכלים. יש נוהגים שלא לאכול בלילות אלו שום טבול, חוץ משני טבולים של מצוה, כדי שיהא נכר שאלו הם לשם מצוה.

79. צפון: לאחר גמר הסעודה אוכלים אפיקומן, זכר לקרבן פסח, שהיה נאכל בסוף הסעודה שיהא גמר כל השביעה. ויש לאכול כשני זיתים, אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה, שהיתה נאכלת עם הפסח. ועל כל פנים לא יפחות מכזית, ואוכלו בהסבה. ואחר האפיקומן, אסור לאכול שום דבר.

80. ברך: אחר כך מוזגים כוס שלישי לברכת המזון. ונוהגים שבעל הבית מברך בזמון. לאחר ברכת המזון מברכים על הכוס ושותים בהסבה. ואסור לשתות בין כוס זה לכוס רביעי.

81. הלל: מוזגים כוס רביעי. ונוהגים לפתוח את הדלת, לזכר שהוא ליל שמורים, ואין מתיראים משום דבר. ובזכות האמונה, יבוא משיח צדקנו, והקדוש ברוך הוא ישפך חמתו על עובדי כוכבים, ולכן אומרים שפך חמתך וכו'. אחר כך מתחילים לא לנו, ואומרים כסדר. וכשמגיע להודו, אם הם שלשה, אפלו עם אשתו ובניו שהגיעו לחנוכה, יאמר הודו, והשנים יענו, כמו שאומרים בצבור.

הלכות פסח

82. מן הכוס הרביעי, צריכים לשתות רביעית שלמה, ומברכים אחריו ברכה אחרונה.

ואחר ארבעת הכוסות אסור לשתות שום משקה רק מים.

83. נרצה: ואחר כך גומרים כסדר ההגדה. אם אין שנה חוטפתו, לאמר אחר ההגדה שיר השירים. ונוהגים שאין קוראים קריאת שמע שעל המטה, רק פרשת שמע וברכת המפיל, להורות שהוא ליל שמורים מן המזיקים ואינו צריך שמירה.

דיני ספירת העומר

84. בליל שני של פסח, מתחילים לספור ספירת העמר. וסופרים מעמד. המצוה הוא

לספור תקף בהתחלת הלילה, אחר צאת הכוכבים. ובדיעבד, זמנה כל הלילה.

85. בבית הכנסת בלילי שבת ויום טוב סופרים לאחר הקדוש, כדי להקדים קדשת היום. ובמוצאי שבת ויום טוב, סופרים קדם הבדלה כדי לאחר יציאת היום.

86. מי ששכח כל הלילה ולא ספר, יספור ביום בלא ברכה, ובלילות שאחר כך יספור בברכה. ואם שכח גם כל היום, יספור אחר כך בכל הלילות בלא ברכה. ואם נסתפק לו אם ספר בלילה או לא, אף על פי שלא ספר ביום שלאחריו, מכל מקום יכול לספור שאר הלילות בברכה.

87. השואל מחברו בין השמשות או אחר כך, כמה מונים היום, לאמר לו, אתמול היה כך וכך. שאם לאמר לו כמה מונים היום, אינו רשאי לברך אחר כך על הספירה.

88. לכתחלה קדם שיברך, צריך שידע על מה הוא מברך, שידע כמה ימים הוא בספירה, ובדיעבד אם לא ידע ופתח וברך על דעת שיספור כמו שישמע מחברו, גם כן יצא. וכן

הלכות פסח

אם בָּרַךְ עַל דַּעַת לְסִפּוּר אַרְבַּעַת יָמִים, וְלֵאחֶר שֶׁבָּרַךְ נִזְכָּר שֶׁצָּרִיךְ לְסִפּוּר חֲמִשָּׁה, סוֹפֵר חֲמִשָּׁה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִית. וְכֵן אִם טָעָה בְּסִפְיָהּ, כְּגוֹן שֶׁהָיָה צָרִיךְ לֵאמֹר שִׁשָּׁה יָמִים וְאָמַר חֲמִשָּׁה יָמִים, אִם נִזְכָּר מִיָּד, סוֹפֵר כְּרֵאוֹי וְאֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִית. אֲבָל אִם הִפְסִיק קִצָּת, צָרִיךְ לְבָרֵךְ שְׁנִית.

89. בְּיָמֵי הַסִּפְיָה מֵתוֹ תִּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא בִּלְ"ג יוֹם, וְלִכֵּן נוֹהֲגִים בְּיָמִים אֵלּוּ קִצָּת אֲבָלוֹת, שְׂאִין נוֹשָׂאִים נָשִׁים וְאֵין מְסַתְּפִים. וְכֵן אֵין מְאִזִּינִים לְמוֹסִיקָה.

90. וַיֵּשׁ חִלּוּקֵי מְנַהֲגִים בְּמִסְפֵּר ל"ג יָמִים הָאֵלֶּה, יֵשׁ מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִים שְׁחוֹשְׁבִים אוֹתָן מִיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל סִפְיָהּ, וְלִכֵּן אוֹסְרִים עַד ל"ג בְּעֵמֶר. אֵךְ כְּשֶׁחָל רֵאשׁ חֲדָשׁ אֵיךְ בַּשַּׁבָּת, שִׁשָּׁה בּוֹ שְׁתֵּי קִדְשׁוֹת, קִדְשֵׁת שַׁבָּת וְקִדְשֵׁת רֵאשׁ חֲדָשׁ, אִזּוֹ מִתִּירִים לֵשֶׂא, וְכֵן לְהִסְתַּפֵּר בְּעֵרֵב שַׁבָּת. וּבִיּוֹם ל"ג בְּעֵמֶר, וְכֵן מִשֶּׁם וְאֵילֶךְ מִתִּירִים, מִפְּנֵי שֶׁבִּיּוֹם ל"ג בְּעֵמֶר פָּסְקוּ מְלָמוֹת, וְלִכֵּן מְרַבִּים בּוֹ קִצָּת שְׂמֻחָה, וְאֵין אוֹמְרִים בּוֹ תַחֲנוּן. וְאִף שֶׁגַּם בּוֹ בִּיּוֹם מֵתוֹ קִצָּת, אוֹמְרִים מְקִצָּת הַיּוֹם כְּכֹל, וְלִכֵּן אֵין לְהִסְתַּפֵּר אוֹ לֵשֶׂא עַד לְאַחֶר שֶׁהָאִיר הַיּוֹם, וְלֹא מְבַעֲרֵב. אֵךְ כְּשֶׁחָל ל"ג בְּעֵמֶר בִּיּוֹם רֵאשׁוֹן, מְסַתְּפִים בְּעֵרֵב שַׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו, לְכַבּוֹד הַשַּׁבָּת.

91. וַיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁמִּתִּירִים עַד רֵאשׁ חֲדָשׁ אֵיךְ וְעַד בְּכֻלָּל, שֶׁהֵן שִׁשָּׁה עֶשֶׂר יוֹם, וְנִשְׂאָרִים ל"ג יוֹם בְּאֶסוּר עַד חֵג הַשְּׁבוּעוֹת (וּמְסַתְּפִים בְּעֵרֵב הַחֵג). וּמְכַל מְקוֹם בִּיּוֹם ל"ג בְּעֵמֶר בְּעֵצְמוֹ מִתִּירִים. (וְכִשְׁחָל בִּיּוֹם רֵאשׁוֹן, מִתִּירִים בְּעֵרֵב שַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל). וַיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁמִּתִּירִים עַד רֵאשׁ חֲדָשׁ אֵיךְ וְלֹא עַד בְּכֻלָּל, וּבִיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל רֵאשׁ חֲדָשׁ מִתְּחִיל הָאֶסוּר, וַיּוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל הַגְּבֻלָּה הוּא יוֹם הַל"ג, וְאוֹמְרִים בּוֹ מְקִצָּת הַיּוֹם כְּכֹל, וּמִתִּירִים לֵשֶׂא וְלְהִסְתַּפֵּר בְּהֵן, וְגַם בִּיּוֹם ל"ג בְּעֵמֶר מִתִּירִים.

הלכות פסח

92. לעשות שדוכים אפלו בסעודה, מתרים בכל הימים. אך רקודים ומחולות, אסורים.

93. ליל ראשון של שבועות, מאחרים מלהתפלל עד צאת הכוכבים. שאם יתפללו קודם ויקבלו קדשת יום טוב, חסר מעט ממ"ט ימי הספירה. והתורה אמרה שבע שבתות תמימות תהינה.

הלכות פסח

מושגים מהלכות פסח

1. חודש ניסן
2. שבת הגדול
3. מצות מצוה
4. בדיקת חמץ
5. זריזים מקדימים למצוות
6. חלות חיוב בדיקה
7. שואלים ודורשים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום
8. על ביעור חמץ
9. ביטול חמץ
10. כופה עליו את הכלי
11. תערובת חמץ
12. נתבשל בכלי חמץ
13. נפסל מאכילת כלב
14. מצה לתיאבון
15. מצה עשירה
16. איסור אכילה ואיסור הנאה
17. תענית בכורים
18. בל יראה ובל ימצא
19. מכירת חמץ
20. חמץ ברשותו
21. מכירה אגב קרקע
22. חמץ שעבר עליו הפסח
23. כבולעו כך פולטו
24. ליבון

הלכות פסח

25. הגעלה
26. חציצה
27. דופני כלי חרס
28. אולי לא יגעלנו יפה
29. כלי בן יומו
30. ליבון קל
31. קטניות (לאשכנזים)
32. איסור בששים ואיסור במשהו
33. איסור הנאה בחמץ של אינו יהודי
34. כדי שיראו שינוי וישאלו
35. שאף הם היו באותו הנס
36. ד' כוסות - יין אדום
37. רביעית - רוב רביעית
38. מיץ ענבים
39. מרור
40. חרוסת
41. זכר לקרבן פסח וזכר לקרבן חגיגה
42. אין מבשלים מיו"ט לחבירו, ולא מיו"ט לחול
43. בשר צלי בליל פסח
44. הסיבה על שמאל
45. זכר לחירות
46. לחם עוני - לחם עני
47. שני טיבולים
48. אכילה גסה
49. ליל שימורים

הלכות פסח

- 50. ספירת העומר
- 51. מיתת תלמידי ר"ע
- 52. ל"ג בעומר
- 53. מקצת היום ככולו
- 54. מסתפרים בערב שבת שלפניו לכבוד השבת
- 55. שבע שבתות תמימות